

УДК 343.2/.7

Олександр Козаченко,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального
права та інших кримінально-
правових дисциплін
Миколаївського інституту права НУ
«ОЮА»,
Голова Миколаївського осередку
Громадської організації
«Всеукраїнська асоціація
кримінального права»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ АСОЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Здійснено оглядовий аналіз окремих наукових публікацій, розміщених у виданому в 2021 році збірнику наукових праць «Новітні кримінально-правові дослідження – 2021», які були підготовлені у зв'язку з формуванням та подальшим обговоренням проекту Кримінального кодексу України. Дослідниками піднімається широкий спектр питань, пов'язаних як з формуванням базових засад нового за змістом та формою кримінального закону, так і окремих його інститутів з метою пошуку ефективних форм та заходів протидії викликам, що з'явилися в процесі широкої криміналізації різних сфер людського буття.

Ключові слова: кримінальне право, проект кримінального закону, криміналізація, засади кримінального права, тенденції національної кримінально-правової доктрини.

Постановка проблеми. Амбітний проєкт щодо здійснення докорінного реформування українського законодавства протягом двох останніх років визначає порядок денний більшості наукових заходів різного формату та вимагає від українських дослідників, як теоретиків так і практиків, участі в обговоренні нескінченної кількості дискусійних питань нормативного визначення та практики застосування правових встановлень різної галузевої належності. Слід констатувати, що представники кримінально-правової доктрини знаходяться в авангарді

формування сучасної за змістом та ефективною, в процесі свого подальшого застосування, галузі кримінального права, більшість яких входять до складу Громадської організації «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Сьогодні існує значна підтримка науковцями діяльності Робочої групи з питань розвитку кримінального права, яка функціонує в межах роботи Комісії з питань правової реформи, створеної відповідно до Указу Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019, які прийняли на себе великий обсяг роботи та відповідальність за її результативність не тільки морально, але й висловленням власної, та в деяких випадках, антагоністичної по відношенню до викладеного в оприлюдненому проєкті КК України, позиції щодо змістовного наповнення єдиного джерела кримінального права. Одним з місць проведення дискусії з питань розвитку національного кримінального права стали сторінки щорічного видання збірника наукових праць «Новітні кримінально-правові дослідження – 2021»¹.

Постановка завдання. Завданням даної публікації є реферативний огляд наукових публікацій представників кримінально-правової доктрини.

Основний матеріал. Видання Альманаху наукових праць «Новітні кримінально-правові дослідження – 2021» (далі по тексту – Альманах) присвячене пам'яті відомої представниці української кримінально-правової доктрини Тетяні Андріївни Денисовій. Саме тому, наукова публікація професорки Людмили Демидової присвячена пам'яті докторки юридичних наук, професорки, Заслуженої юристки України Тетяни Андріївни Денисової – видатної вченої, новаторки в галузі кримінального і кримінально-виконавчого права, кримінології та інших кримінально-

---

¹ Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. 262 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/14762/%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 19.06.2021).

правових наук і дисциплін². У статті Л. Демидової акцентовано увагу на методологічному, загальнотеоретичному та кримінально-правовому значенні результатів наукових пошуків відомої дослідниці. Окреслено особистий внесок Тетяни Андріївни в розвиток правової системи України й формування міжнародних і національної правових доктрин. Підкреслено, що теорія покарання й знання про реалізацію його функцій³ та інші суміжні інститути кримінального права значно оновлені й поглиблені завдяки розробкам професорки Т. А. Денисової. Її видатні заслуги назавжди залишили свій зірковий, зразковий, незабутній відбиток у багатьох інших сферах, наукових напрямках і різних шаблях діяльності вченої, керівниці, жінки, зокрема, на міжнародному й державному рівнях, у вихованні і навчанні студентів, курсантів, молодих дослідників, і, головне – розкритті і всебічній підтримці нових талантів.

Змістовно наукові дослідження, що увійшли до Альманаху можуть бути умовно розділені на дві групи: дослідження, які стосуються загальних засад сучасного кримінального права, та науковий доробок, що підготовлений у зв'язку з дослідженням окремих інститутів кримінального права.

До першої групи наукового доробку можуть бути віднесені наступні дослідження. Професор Євген Стрельцов, аналізуючи проблему орієнтованості сучасної кримінально-правової політики на забезпечення здійснення ефективного профілактичного впливу з метою попередження кримінально протиправних діянь⁴, наголошує, що в демократичній та правовій державі основна увага повинна приділятися не тільки сучасному

---

² Демидова Л. Міжнародні і національна правові доктрини: про вагомий внесок до їх формування професора Тетяни Андріївни Денисової – видатної особистості зі світовим ім'ям. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МПНУ ОЮА, 2021. С. 6–12.

³ Денисова Т. А. Кримінальне покарання та реалізація його функцій: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Запоріжжя, 2010. URL: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=1996> (дата звернення: 15.06.2021)

⁴ Стрельцов Є. Л. Кримінально-правова політика та реалізація її профілактичного завдання. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МПНУ ОЮА, 2021. С. 13–20.

стану соціального життя, але й наступним реальним перспективам його еволюційних змін. Такі перспективи певною мірою впливають на формування нових цілей та завдань правової політики в цілому, системи законодавства та кожної галузі права зокрема. При цьому все більше уваги звертається на профілактичні можливості законодавства, яка в першу чергу проявляється (повинна проявлятися) у галузях законодавства кримінально-правового напрямку. Спеціальне виділення такої функції в межах кримінально-правової політики та кримінального законодавства змінює (повинно змінювати) суттєві обставини, які покликані додатково ініціювати та сприяти реалізації профілактичної функції.

На підставі проведеного детального дослідження професор Є. Л. Стрельцов робить низку теоретичних висновків, які орієнтовані на подальший законотворчий процес. Зокрема наголошується, що проблема профілактичної функції в суспільному житті, завдяки реалізації ідей кримінальної політики та положень кримінального законодавства, завжди була і залишається складною та дискусійною. Багато в чому це пов'язано з тим, що дана функція має або суто науково-образне тлумачення або не сприймається як реальність, що має свої достатньо негативні наслідки. Наприклад, при обговоренні проектів законів, у першу чергу, кримінально-правової спрямованості, на такі важливі обставини як зміст закону, його адекватна структурованість, належні прийоми та способи законодавчої техніки тощо не приділяється достатньої уваги. Таке ігнорування має свої негативні наслідки і на практиці, коли необхідність реалізації цієї функції розглядається, скоріше, як формальне завдання, поставлене перед законом. Наукові дискусії з цього приводу теж мають певні проблеми, бо достатньо часто в них – не стільки наукове відображення реальності, скільки суб'єктивне викладення честолюбних прагнень. У всякому разі, це приводить до того, що і кримінально-правова політика, і кримінальне законодавство, на які, в першу чергу, покладене завдання протидії кримінальним

правопорушенням, практично виключають зі свого арсеналу реалізацію профілактичної функції⁵. Тому цей напрямок заслуговує свого спеціального, достатньо глибокого аналізу.

Проблемі визначення першоелемента (субстрату) правового впливу⁶ присвячена наукова публікація професора Олександра Козаченка, який зазначає, що протягом останніх десятиріч розвитку українського кримінального права здійснюється пошук відповіді на питання: якому бути сучасному українському кримінальному закону? Розбіжність відповідей на це питання є суттєвою: від необхідності збереження всіх надбань науки радянського кримінального права до повної відмови від сталих доктринальних поглядів і використання радикально нових підходів до вирішення питання щодо визначення підстав для застосування та безпосереднє здійснення впливу на особу, яка вчинила кримінально протиправне діяння. Автор відносить себе до другої категорії науковців, будучи переконаним в тому, що сучасні цілі і завдання, які поставлені перед суспільством і державою потребують свого рішення на нових, людиноцентристських засадах, які відповідають принципу верховенства права⁷. При цьому дослідник зазначає, що будь-яка інновація в кримінальному праві повинна відповідати вимогам обґрунтованості і доцільності. Особливої уваги, на думку науковця, в процесі здійснення відповідної оцінки, вимагають базові категорії та положення, які визначають змістовний образ сучасного українського кримінального права.

---

⁵ Стрельцов Є. Л. Реформа кримінального законодавства України: осінні роздуми. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 12.

⁶ Козаченко О. Субстрат кримінально-правового впливу в проєкті КК України: обґрунтована чи спірна інновація? *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 32–40.

⁷ Козаченко О. В., Мусиченко О. М. Культуро-антропологічний вимір справедливості кримінально-правового впливу: світові здобутки та національні надбання. *Гуманітарний дискурс: політика, управління, влада: колективна монографія / за заг. ред. О. А. Івакіна, І. В. Шамши, Д. В. Яковлева*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 120–121.

Підсумовуючи викладене, професор О. Козаченко наголошує на тому, що кримінальний закон повинен бути орієнтованим не тільки на імплементацію в кримінальне право нових термінів та положень, без чого розбудова нового як за змістом, так і за формою кримінального закону не уявляється можливим, але і на збереження тих здобутків «ідеального» кримінального права, які відповідають вимогам сьогодення, апробовані і знайшли своє визнання як в теорії, так і практиці кримінального права, і які позбавлені жодного політичного забарвлення. Автор переконаний, що тільки за таких умов новий кримінально-правовий закон не буде сприйматися як умоглядне міркування представників кримінально-правової доктрини, а такий, що увібрав до свого змісту всі апробовані часом, і такі, що підтвердили свою доцільність та ефективність здобутки і напрацювання, які забезпечують протидію кримінально протиправним діянням, що апріорі мають істотну суспільну небезпеку.

Питанням надмірної криміналізації діянь і консервативності державної реакції на кримінальні правопорушення⁸ присвячене наукове дослідження професора Миколи Хавронюка. У статті автором аналізуються статистичні дані судової влади України та Офісу Генерального прокурора за 2015 і 2020 роки, в їх порівнянні, з метою отримати відповіді на питання: які кримінальні правопорушення у ці два роки найчастіше обліковувалися; за якими кримінальними правопорушеннями провадження найчастіше направлялися до суду; за які кримінальні правопорушення найбільше засуджено осіб; які основні та додаткові покарання найчастіше застосовувалися судами України; наскільки тенденції стану і динаміки злочинності та караності в Україні відповідають аналогічним тенденціям в інших державах Європи.

За результатом проведеного аналізу професор М. Хавронюк робить висновки, що українська влада: по-перше, все ще не приділяє належної уваги

---

⁸ Хавронюк М. Декриміналізація і нові способи запобігання кримінальним правопорушенням – вимоги часу. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МПП НУ ОЮА, 2021. С. 50–59.

кримінальній статистиці як важливому джерелу даних, які мають бути покладені в основу державних антикримінальних програм і проєктів законів щодо змін кримінального законодавства, при цьому наведений у публікації огляд статистичних даних, зроблений автором, лише окремими рисками вказує на наявність проблем, а для їх більш точного і повного визначення потрібен подальший глибокий аналіз даних; по-друге, не виявляє «больові точки» злочинності і не спрямовує основні зусилля системи кримінальної юстиції для впливу на них; по-третє, продовжує доповнювати Особливу частину Кримінального кодексу України новими статтями, попри те, що потреба в них ніким належно не доведена і згодом вони вкрай рідко застосовуються на практиці, водночас не виключаючи з кримінального закону зайві статті; по-четверте, не створює умов для застосування усіх наявних та пошуку нових засобів впливу на правопорушників, водночас суди обмежуються, як правило, призначенням основного покарання або звільненням від покарання.

Порівняльно-правовий аспект нормативного визначення принципів кримінального закону⁹ обрала для свого дослідження PhD Ольга Мусиченко, яка зазначає, що в умовах розробки нового кримінального закону України вагомим значення набувають питання нормативного закріплення принципів розбудови кримінального закону. З огляду на те, що багато в яких кримінальних кодексах нормативно закріплені галузеві принципи, досвід зарубіжних країн може стати в нагоді під час законотворення у сфері кримінального права, що відбувається наразі.

За результатом дослідження PhD О. Мусиченко робить низку висновків, а саме: по-перше, текстуальне закріплення засад кримінального закону в окремому структурному елементі кримінального закону знайшло відображення в тих кримінальних кодексах, які прийняті уже в ХХ–ХХІ століттях – Азербайджанської Республіки, Республіки Вірменії, Республіки

---

⁹ Мусиченко О. Нормативне визначення принципів кримінального закону: порівняльно-правовий аспект. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко.* Миколаїв: МПНУ ОЮА, 2021. С. 105–114.

Білорусь, Киргизької Республіки, Республіки Молдови, Республіки Польщі, Російської Федерації, Туркменістану; по-друге, у всіх розглянутих зарубіжних кодексах досить схоже визначено зміст принципів, особливо що стосується законності, рівності, гуманізму, подекуди кодекси доповнюються додатковими положеннями або ж взагалі своєрідно визначають принципи кримінального закону; по-третє, подібним щодо суті, змісту цих принципів, а не власне мовного оформлення, є й проєкт КК України, який враховує не лише конвенційні, конституційні норми, але й надбання науки кримінального права, особливості виразу того чи іншого принципу в цій галузі, зарубіжний досвід (як позитивний, так і негативний) закріплення принципів кримінального закону; по-четверте, видається доцільним з огляду на досвід нормативного закріплення принципів у кримінальному законодавстві інших країн, в проєкті КК України визначити принципи вини та невідворотності кримінально-правових заходів. Загалом авторка вважає текстуальне закріплення в кримінальному законі його принципів позитивною новелою для розвитку сучасного кримінального права, що сприятиме подальшому галузевому законотворенню в правильному і чітко визначеному напрямі.

До групи наукових досліджень, орієнтованих на вирішення окремих проблем кримінально-правових інститутів слід віднести праці наступних науковців.

Професори Андрій Вознюк та Олександр Дудоров, аналізуючи окремі аспекти кримінальної відповідальності за злочинні діяння, вчинені злочинною спільнотою¹⁰, наголошують, що далеко не всі сучасні держави світу адекватно оцінюють загрозу від діяльності організованих злочинних об'єднань, які в умовах розповсюдження корупції поширюють сферу своїх інтересів, проникають в органи влади як на місцевому, регіональному, так і

---

¹⁰ Вознюк А., Дудоров О. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МПП НУ ОЮА, 2021. С. 21–31.*

загальнодержавному рівні, встановлюють «наглядачів», а інколи навіть підміняють окремі функції держави та місцевого самоврядування. Трансформаційні зміни в структурі та в системі організованої злочинності потребують удосконалення наявних і пошуку нових шляхів кримінально-правової протидії. До базових стратегій, задіяних державою щодо злочинних організацій, крім тотального знищення, використання і зрощування, належить і стримування.

Проведений професорами А. Вознюком та О. Дудоровим аналіз переконує, що нові нормативні положення, які спрямовані на протидію існуванню та діяльності злочинних спільнот, які займають вище становище у злочинній ієрархії, є складними для застосування, частково неоднозначними і дискусійними. Незважаючи на це, досліджені новели загалом мають (повинні мати) позитивний ефект, адже вони передбачають елементи впливу на лідерів злочинного світу, зокрема, уможлиблюють притягнення їх до кримінальної відповідальності за прояви соціально неприйнятної поведінки. При цьому дослідники переконані, що не може бути кримінального закону, в якому б всі норми були побудовані з дотриманням омріяної чіткості – без певної невизначеності не обійтись. За таких обставин особливу значимість набуває професійне науково-практичне коментування статей кримінального закону, змінених або включених до КК України на підставі Закону від 4 червня 2020 р. Акцентують увагу науковці і на тому, що навіть якісний кримінальний закон не гарантує справедливого і виваженого правозастосування, оскільки ефективність законотворення вимірюється передусім правозастосуванням.

Проблемі нормативного закріплення примирення з потерпілим в проєкті КК України¹¹ присвятила своє дослідження професорка Наталя Орловська, яка наголошує, що обговорення проєкту КК у квітні 2021 р. підтвердило

---

¹¹ Орловська Н. Примирення з потерпілим: актуальні питання у світлі проєкту КК України. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є.Л. Стрельцова, проф. О.В. Козаченка, PhD О.М. Мусиченко. Миколаїв: МПП НУ ОЮА, 2021. С. 41–49.

незмінність позицій робочої групи з підготовки проєкту щодо відмови від інституту звільнення від кримінальної відповідальності через неконституційність такого усунення кримінально-правових обтяжень. При цьому розробники нової редакції КК України пропонують залишити в кримінальному законі низку приписів, які стосуються примирення винного з потерпілим. Зокрема, йдеться про призначення покарання за угодою про примирення (ст. 3.2.13 проєкту КК України), непризначення покарання у разі примирення з потерпілим (ст. 3.3.2 проєкту КК України), невиконання під умовою призначеного ув'язнення на певний строк у разі затвердження угоди про примирення (ст. 3.3.4 проєкту КК України).

Надаючи загальну оцінку вирішенню питання нормативного закріплення примирення з потерпілим в проєкті КК України професорка Н. Орловська вважає, що аналіз міжнародно-правових приписів, вітчизняного законодавства, правозастосовної практики свідчать про спірність наявної регламентації примирення потерпілого з правопорушником як міжгалузевого кримінально-правового та кримінального процесуального інституту. З огляду на це, дослідниця наголошує на обґрунтованості авторського бачення цієї проблеми, у тому числі з урахуванням розробки проєкту КК: примирення є різновидом позитивної посткримінальної поведінки, найбільш доцільною процесуальною формою якої є угода про примирення¹², що має ознаки нормативно-правового договору. Авторка вважає, що застосування саме такого підходу є плідним для подальшого реформування кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Проблемам належного нормативного визначення та значенню для кваліфікації кримінально-правових наслідків протиправних діянь у сфері

---

¹² Орловська Н.А. Актуальні питання угод у кримінальному праві України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*: науковий журнал. 2018. №17. С. 106–113.

інтелектуальної власності¹³ присвятив своє дослідження професор Вадим Харченко.

За результатом проведеного наукового аналізу професор В. Харченко робить низку висновків, а саме: по-перше, об'єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (ст.ст.176, 177, 229, 231, 232 КК України), встановлює як обов'язкову ознаку настання суспільно небезпечних наслідків, пов'язаних зі спричиненням шкоди певного виду та розміру. Такий вид та розмір шкоди не тільки є невід'ємною підставою кримінальної відповідальності, а й слугує критерієм її диференціації. По-друге, вирішення кримінально-правових питань, пов'язаних з визначенням наявності суспільної небезпеки, законодавцем визначається загрозою суспільству у цілому, державі як виразнику його інтересів шляхом формулювання певного виду та розміру шкоди, яка спричиняється конкретному володільцеві певних прав на об'єкти інтелектуальної власності. По-третє, дефініція, яка покладена в основу визначення суспільно небезпечних наслідків кримінальних правопорушень, передбачених статтями 176, 177 та 229 КК України, та полягає у заподіянні «матеріальної шкоди» у значному, великому або особливо великому розмірі, не відповідає за визначенням та змістом положенням чинного цивільного законодавства України, що ускладнює застосування наведених норм правоохоронними та судовими органами. По-четверте, існуючі натеper у судовій практиці підходи, відповідно до яких розмір шкоди має розраховуватись правовласником або його представником, виходячи з вартості примірників об'єктів інтелектуальної власності, аналогічних виявленим у правопорушника, є хибним та таким, що не відповідає положенням національного законодавства. При цьому, для визначення розміру

---

¹³ Харченко В. Наслідки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності: формулювання та значення для кримінально-правової кваліфікації. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МПП НУ ОЮА, 2021. С. 60–67.

матеріальної шкоди, завданої володільцеві прав на об'єкти інтелектуальної власності, слід враховувати також і розмір грошового відшкодування моральної шкоди, яка завдана пониженням ділової репутації фізичної або юридичної особи, оскільки таке пониження спричиняє збитки у виді упущеної вигоди.

До актуальної проблеми визначення ролі та значення посткримінальної поведінки правопорушника як підстави звільнення від кримінальної відповідальності¹⁴ звертається професор Петро Хряпінський, який зокрема доводить, що за два десятиріччя чинності Кримінального кодексу України кількість видів звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених у нормах Особливої частини кримінального закону збільшилася з 14 до 22 різновидів. Звільнення від кримінальної відповідальності, – це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснює суд у випадках, передбачених кримінальним законом, та у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України¹⁵. Цей напрямок розвитку кримінального законодавства, акцентує увагу науковець, є перспективним та віддзеркалює європейський шлях гармонізації кримінального права, практичну реалізацію принципів гуманізму та економії кримінальної репресії.

У підсумку професор П. Хряпінський зазначає, що позитивна постримінальна поведінка виступає єдиною, законною, необхідною та достатньою підставою будь-якого звільнення від відповідальності, що передбачено в Особливій частині КК України. Загальною ж підставою звільнення від кримінальної відповідальності є відпадиння суспільної

---

¹⁴ Хряпінський П. Посткримінальна поведінка як підстава звільнення від кримінальної відповідальності. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 68–77.

¹⁵ Хряпінський П. В. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування: рецензія на монографію Гороха О. П. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 212–214. URL: http://lsej.org.ua/1_2019/60.pdf (дата звернення: 19.06.2021)

небезпечності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, що виникає у результаті позитивної посткримінальної поведінки. Виокремлення загальної підстави має гносеологічне та системоутворююче кримінально-правове значення, надає законодавцю орієнтири у визначенні комплексу безпосередньої позитивної посткримінальної поведінки в Особливій частині КК України.

Компаративістський напрямок дослідження спеціальних обмежень, заборон та інших превентивних заходів у протидії корупційним проявам¹⁶ обрала професорка кафедри Наталія Юзікова, яка в якості об'єкта кримінологічного аналізу прийняла країни, що характеризуються підвищеним рівнем ефективності протидії корупції, а саме: Данію, Люксембург, Нову Зеландію, Норвегію, Нідерланди, Фінляндію.

Підсумовуючи досвід протидії корупційним ризикам та правопорушенням, професорка Н. Юзікова робить узагальнюючий висновок, що успіх зарубіжних країн полягає у створенні належних умов для забезпечення життєдіяльності державних службовців, а також сформованою цілісною і безкомпромісною політикою (на ментальному рівні населення) стосовно нетерпимості корупції. Також прозорість державної системи сприяє формуванню антикорупційної поведінки. При цьому, в окремих успішних країнах, з високим рівнем життя, достатнім рівнем соціального захисту не створено спеціалізованих органів та окремих антикорупційних норм і програм у напрямку запобігання таким явищам.

Висновки. Проведений огляд наукових публікацій, розміщених в Альманаху, переконує, що науковий доробок сучасних представників української кримінально-правової доктрини є вагомим і таким, що відповідає сучасним світовим тенденціям розвитку науки кримінального права.

---

¹⁶ Юзікова Н. Спеціальні обмеження, заборони та інші превентивні заходи – ефективний арсенал у протидії корупції: порівняльне дослідження. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко.* Миколаїв: МП НУ ОЮА, 2021. С. 78–85.

Наступним кроком є перенесення здобутків науки в площину правових встановлень з метою забезпечення оптимального кримінально-правового впливу та ефективної протидії злочинності в різних формах її прояву.

Список використаних джерел

1. Вознюк А., Дудоров О. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 21–31.
2. Демидова Л. Міжнародні і національна правові доктрини: про вагомий внесок до їх формування професора Тетяни Андріївни Денисової – видатної особистості зі світовим ім'ям. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 6–12.
3. Денисова Т. А. Кримінальне покарання та реалізація його функцій: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Запоріжжя, 2010. URL: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=1996> (дата звернення: 15.06.2021).
4. Козаченко О. Субстрат кримінально-правового впливу в проекті КК України: обґрунтована чи спірна інновація? *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 32–40.
5. Козаченко О. В., Мусиченко О. М. Культуро-антропологічний вимір справедливості кримінально-правового впливу: світові здобутки та національні надбання. *Гуманітарний дискурс: політика, управління, влада: колективна монографія* / за заг. ред. О. А. Івакіна, І. В. Шамши, Д. В. Яковлева. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 120–135.
6. Мусиченко О. Нормативне визначення принципів кримінального закону: порівняльно-правовий аспект. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 105–114.
7. Орловська Н. Примирення з потерпілим: актуальні питання у світлі проекту КК України. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021*: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 41–49.

8. Орловська Н. А. Актуальні питання угод у кримінальному праві України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України: науковий журнал*. 2018. № 17. С. 106–113.

9. Стрельцов Є. Л. Кримінально-правова політика та реалізація її профілактичного завдання. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 13–20.

10. Стрельцов Є. Л. Реформа кримінального законодавства України: осінні роздуми. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 100 с.

11. Хавронюк М. Декриміналізація і нові способи запобігання кримінальним правопорушенням – вимоги часу. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 50–59.

12. Харченко В. Наслідки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності: формулювання та значення для кримінально-правової кваліфікації. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 60–67.

13. Хряпінский П. В. Сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування: рецензія на монографію Гороха О. П. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 212–214. URL: http://lsej.org.ua/1_2019/60.pdf (дата звернення: 19.06.2021).

14. Хряпінський П. Посткримінальна поведінка як підстава звільнення від кримінальної відповідальності. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 68–77.

15. Юзікова Н. Спеціальні обмеження, заборони та інші превентивні заходи – ефективний арсенал у протидії корупції: порівняльне дослідження. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2021: Альманах наукових праць / за ред. проф. Є. Л. Стрельцова, проф. О. В. Козаченка, PhD О. М. Мусиченко*. Миколаїв: МІП НУ ОЮА, 2021. С. 78–85.

REFERENCES

1. Vozniuk, A., Dudorov, O. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za zlochynu, vchyneni zlochynnoiu spilnotoiu: analiz zakonodavchyykh novel. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats*. Ye.L. Streltsov, O.V. Kozachenko, O.M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 21-31 [in Ukrainian].

2. Demydova, L. (2021). Mizhnarodni i natsionalna pravovi doktryny: pro vahomyi vnesok do yikh formuvannia profesora Tetiany Andriivny Denysovoi – vydatnoi osobystosti zi svitovym imiam. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye.L. Streltsov, O.V. Kozachenko, O.M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 6-12 [in Ukrainian].

3. Denysova, T. A. (2010). Kryminalne pokarannia ta realizatsiia joho funksii: avtoref. dys. ... d-ra juryd. nauk: 12.00.08 / In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy. Zaporizhzhia. URL: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=1996> [in Ukrainian].

4. Kozachenko, O. (2021). Substrat kryminal'no-pravovoho vplyvu v proiekti KK Ukrainy: obgruntovana chy spirna innovatsiia? *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye.L. Streltsov, O.V. Kozachenko, O.M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 32-40 [in Ukrainian].

5. Kozachenko, O. V., Musychenko, O. M. (2015). Kul'turoantropolohichnyy vymir spravedlyvosti kryminal'no-pravovoho vplyvu: svitovi zdobutky ta natsional'ni nadbannya. *Humanitarnyy dyskurs: polityka, upravlinnya, vlada.* O. A. Ivakina, I. V. Shamshy, D. V. Yakovleva (Eds.). Odesa: Vydavnychy dim «Hel'vetyka», 120-135 [in Ukrainian].

6. Musychenko, O. (2021). Normatyvne vyznachennia pryntsyviv kryminalnogo zakonu: porivnialno-pravovyi aspekt. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 105-114 [in Ukrainian].

7. Orlovska, N. (2021). Prymyrennia z poterpilym: aktualni pytannia u svitli proiektu KK Ukrainy. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 41-49 [in Ukrainian].

8. Orlovska, N. A. (2018). Aktualni pytannia uhod u kryminalnomu pravi Ukrainy. *Visnyk Pivdennoho rehionalnogo tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy: naukovi zhurnal, 17, 106-113* [in Ukrainian].

9. Streltsov, Ye. L. (2021). Kryminal'no-pravova polityka ta realizatsiia yii profilaktychnoho zavdannia. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 13-20 [in Ukrainian].

10. Streltsov, Ye. L. (2019). Reforma kryminalnogo zakonodavstva Ukrainy: osinni rozdumy. Kherson: Vydavnychy dim «Helvetyka», 100 [in Ukrainian].

11. Khavroniuk, M. (2021). Dekryminalizatsiia i novi sposoby zapobihannia kryminalnym pravoporushenniam – vymohy chasu. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.*

Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 50-59 [in Ukrainian].

12. Kharchenko, V. (2021). Naslidky kryminalnykh pravoporushen u sferi intelektualnoi vlasnosti: formuluvannia ta znachennia dlia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 60-67 [in Ukrainian].

13. Khriapinskyi, P. V. (2019). Suchasni kryminalno-pravovi problemy zvilnennia vid pokarannia ta yoho vidbuvannia: retsenziia na monohrafiuu Horokha O. P. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, 1, 212-214.* URL: http://lsej.org.ua/1_2019/60.pdf [in Ukrainian].

14. Khriapinskyi, P. (2021). Postkryminalna povedinka yak pidstava zvilnennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 68-77 [in Ukrainian].

15. Iuzikova, N. (2021). Spetsialni obmezhenia, zaborony ta inshi preventyvni zakhody – efektyvnyi arsenal u protydii koruptsii: porivnialne doslidzhennia. *Novitni kryminalno-pravovi doslidzhennia – 2021: Almanakh naukovykh prats.* Ye. L. Streltsov, O. V. Kozachenko, O. M. Musychenko (Eds.). Mykolaiv: MIP NU OUA, 78-85 [in Ukrainian].

Козаченко А. Современные тенденции развития украинской уголовно-правовой доктрины в исследованиях представителей Ассоциации уголовного права

В статье произведен обзорный анализ отдельных научных публикаций, размещенных в изданном в 2021 году сборнике научных трудов «Новейшие уголовно-правовые исследования – 2021», которые были подготовлены в связи с формированием и дальнейшим обсуждением проекта Уголовного кодекса Украины. Исследователями поднимается широкий спектр вопросов, связанных как с формированием фундаментальных основ нового по содержанию и форме уголовного закона, так и отдельных его институтов с целью поиска эффективных форм и мер противодействия вызовам, которые появились в условиях широкой криминализации различных сфер человеческого бытия.

Ключевые слова: уголовное право, проект уголовного закона, криминализация, основы уголовного права, тенденции национальной уголовно-правовой доктрины.

Kozachenko O. Modern trends in Ukrainian criminal law doctrine in the trials of representatives of the Association of Criminal Law

The article made an overview analysis of selected scientific publications placed in the published in 2021 a collection of scientific papers «Latest Criminal

Law Research – 2021», which had been prepared in connection with the formation and further discussion of the draft Criminal Code of Ukraine. Researchers raise a wide range of issues related to the formation of the fundamental foundations of a new in content and form of criminal law, and of its individual institutions in order to find effective forms and measures to counter the challenges that have emerged in the context of widespread criminalization of various spheres of human life.

Modern Ukrainian criminal law is in a state of comprehensive transformation caused by socio-economic, political, ideological and other changes in society and the state. Building a legal and social state, transforming society in order to give it the content of a civil society is impossible without a fundamental change in law. This is what determines the schedule of most scientific events of various formats and requires Ukrainian researchers, both theorists and practitioners, to participate in the discussion of a large number of debatable issues of the normative definition and practice of applying legal norms in various branches of law.

It should be noted that representatives of the Ukrainian criminal law doctrine are at the forefront of the formation of a modern, both in form and in content, branch of criminal law. Naturally, most of the well-known representatives of the Ukrainian criminal law elite are members of the Public Organization «All-Ukrainian Association of Criminal Law» and provide real support to the activities of the Working Group on the Development of Criminal Law, which functions as a structural unit of the Commission on Legal Reform, created by the Decree of the President of Ukraine dated August 7, 2019 No. 584/2019.

The pages of the annual publication of scientific papers «Latest Criminal Law Research - 2021» have become the traditional venue for discussions on topical issues of Ukrainian criminal law.

The general purpose of this survey study is to conduct an analysis of thematic publications, which includes: a) the topic under study; b) the relevance of its consideration, taking into account modern needs; c) contribution to the development of criminal law science; d) sources used and links to scientific publications.

From a methodological point of view, this study is close to hermeneutics, obtained as a result of deep understanding and interpretation of 10 scientific articles.

Among the most significant conclusions, it stands out that the core of modern criminal law is a person to whom this place has been replaced by the state. In addition, the studies of Ukrainian scientists are consonant with the current problems and trends of the world criminal law science, which cannot but affect the formation of modern Ukrainian criminal law.

Key words: *criminal law, draft criminal law, criminalization, fundamentals of criminal law, tendencies of the national criminal law doctrine.*